

PIET DORENBOSCH, 1903-1990

Tjeu Cleutjens & Hanneke van der Eerden (auteurs)
 Hanneke van der Eerden & Tjeu Cleutjens (tweede lezers)
 december 2013

Samenvatting

Ereburger van Boxtel, naar wie het plaatselijk museum genoemd werd als eerbetoon voor zijn vele verdiensten als oprichter, initiatiefnemer, drijvende kracht, bestuurslid, promotor van Jong-Brabant; Brabantia Nostra; Nederlandsche Unie; Herlevend Boxtel; Kunstkring Herlevend Boxtel; Schouwburg De Ark; Sint-Willibrorduscomité; Sint-Willibrorduskapel; Luissel; Heemkundige Studiekring voor Boxtel en omgeving; Brabants Heem; Palmpaasoptocht; Moppenmarkten; Driekoningenzingend; Carnavalsoptocht; Straatnamencommissie; Bijzondere Raad van de Sint-Vincentiusvereniging; Heilig-Bloedstichting; Volksmuziekschool; RK Openbare Bibliotheek; HBS, het latere Jacob-Roelandscollege; Carilloncomité; schrijver van het boek 'De Boxtelse St. Petrus I en II en diverse artikelen in Brabants Heem en Brabants Centrum.

Piet Dorenbosch 1903-1990

Piet Dorenbosch (Petrus Theodorus Antonius) werd op 7 juni 1903 in 's-Hertogenbosch geboren. Zijn vader heette Matthijs Hubertus Dorenbosch en was van beroep markt- en keurmeester bij de Bossche visafslag. Zijn moeder Maria Gertruda Remmen. Op 23 augustus 1937 trouwde Piet Dorenbosch in 's-Hertogenbosch met Theresia Meijer, een specialiste in Brabantse mutsen en merklappen. Uit dit huwelijk werden zes kinderen geboren: drie zonen en drie dochters. Na het overlijden van zijn vrouw in 1952 hertrouwde hij in 1954 in Boxtel met Louisa van Riel. Zij overleed in 1989. Piet Dorenbosch stierf in Boxtel op 24 december 1990.

Zijn jonge jaren bracht hij door in 's-Hertogenbosch. Daar bezocht hij het Sint-Janslyceum, waar hij in 1924 het HBS-diploma behaalde. Hij behoorde tot een groepje van vijf leerlingen, de eersten aan wie een diploma werd uitgereikt. Daarna vervulde hij als korporaal zijn militaire dienstplicht in en rond zijn geboortestad. Van 1925 tot 1931 was hij werkzaam bij het Belgisch consulaat in 's-Hertogenbosch en vervolgens als volontair op de secretarieën van de gemeente Cromvoirt, Empel en Meerwijk. In 1931 werd Piet Dorenbosch benaderd om als invaller voor een zieke ambtenaar voor de gemeente Boxtel te komen werken. In 1932 werd

hij daar tot secretarieambtenaar benoemd. Eenmaal in vaste aanstelling verhuisde hij in 1937 met zijn vrouw naar Boxtel. Sindsdien was hij met hart en ziel aan deze plaats verbonden.

1. Het Brabants eigene

Buiten kantooruren was Piet Dorenbosch betrokken bij een groot aantal organisaties en initiatieven. Zo was hij vele jaren bestuurslid van Jong-Brabant. Deze vereniging van jonge studenten, in 1911 in 's-Hertogenbosch opgericht, was een van de vele jongerenorganisaties uit de tijd van het Rijke Roomse Leven. Met lezingen, causerieën en retraites, maar ook met ontspannende activiteiten als voetbal, korfbal en excursies trachtte Jong-Brabant zijn doel te bereiken: de vorming van middelbare scholieren tot zelfbewuste katholieken in woord en daad. In 1929 werd de vereniging echter opgeheven, omdat verlokkingen zoals filmbezoek en uitgaan de opgroeiende jeugd inmiddels meer hadden kunnen bekoren. Piet Dorenbosch wist echter van geen ophouden en ging met een soort vriendenkring onder dezelfde naam verder. De inhoud van de bijeenkomsten verschoof gaandeweg van strijdbaar katholicisme naar bestudering van het Brabants eigene. In 1961 vierde dit Jong-Brabant zijn gouden jubileum en in 1986, bij het 75-jarig bestaan, zou Piet Dorenbosch voor de laatste keer het woord voeren, waarna nog eenmaal uit de stoeve kelen van de negentien overgebleven bejaarde oud-leden het clublied klonk.

Jong-Brabant was een van de voorlopers van Brabantia Nostra, de beweging die opkwam voor de eigen Brabantse cultuur en identiteit. Deze organisatie werd in 1935 door een groep jonge katholieke intellectuelen onder de bezielende leiding van dr. P.C. de Brouwer opgericht. Zij riepen de Brabanders op uit hun schulp te kruipen, hun gevoelens van minderwaardigheid naast zich neer te leggen en als katholieken fier in het leven te staan. Brabanders moesten hun eigenheid koesteren en bereid zijn om die te verdedigen. De strijdkreet 'Brabantia Nostra!' ('Brabant aan ons!') was koren op de molen van Dorenbosch. Als bestuurslid zette hij zich vele jaren in voor het uitdragen van het gedachtegoed van Brabantia Nostra. In de beginjaren van de Tweede Wereldoorlog zou deze beweging ook een actieve rol spelen bij het opstarten en formuleren van de ideologische uitgangspunten van de Nederlandsche Unie, die een nationaal alternatief voor de NSB wilde vormen. Zowel Brabantia Nostra als de Nederlandsche Unie werd echter op last van de Duitse bezetter verboden.

2. De culturele verheffing van Boxtel

Zijn streven naar geestelijke en culturele verheffing deed hem ook in Boxtel verschillende activiteiten ontplooiën. Piet Dorenbosch was lange tijd secretaris van het in 1937 opgerichte comité Herlevend Boxtel en daarna voorzitter van de Kunstkring Herlevend Boxtel, die het comité opvolgde. Deze organisatie nam verschillende initiatieven om het lokale culturele leven op een hoger plan te tillen. Zo was Dorenbosch na de oorlog een van de bezielende krachten achter de oprichting van een schouwburg in De Ark. In de loop der jaren traden in dit oude parochiehuis aan de Prins-Bernhardstraat vele vooraanstaande musici, kleinkunstenaars en toneelspelers op, zoals Hein Jordans, Wim Sonneveld, Albert van Dalsum en Luc Lutz.

In 1938 was Piet Dorenbosch ook de initiatiefnemer tot de oprichting van het Sint-Willibrorduscomité. In het Willibrordusjaar 1939 publiceerde dr. P.C. Boeren het boekje 'Sint-Willibrord, apostel van Brabant'. Hierin vereenzelvigde hij de naam 'Leuetlaus', bekend uit een schenkingsoorkonde van deze heilige, met het gehucht Luissel bij Boxtel. Dorenbosch en pastoor Broekman waren aangenaam verrast en maakten onmiddellijk plannen voor de bouw van een kapel gewijd aan Sint Willibrordus. 'Luissel zal het opknappen', luidde de fiere leus. Secretaris Van Susante van het Bisdom 's-Hertogenbosch zegde zijn medewerking toe en beloofde zelfs een relikwie van de heilige aan de Luisselse kapel te schenken. In mei 1940

waren de fundamenten van de kapel gelegd. Op 7 november 1940, de feestdag van Sint Willibrordus, kon de kapel ondanks de oorlogssituatie plechtig worden ingewijd. Terwijl de Duitsers Engeland met bommen bestookten, werd in het door hen bezette gebied een monument ter ere van een Engelse missionaris opgericht! Het is overigens maar de vraag of Willibrordus ooit in ons land actief is geweest.

3. De liefde voor het heem

Eigenheid en heemliefde gaan hand in hand. Piet Dorenbosch was dan ook een van de drijvende krachten achter de Heemkundige Studiekring voor Boxtel en omgeving. Deze vereniging werd op 12 maart 1941 opgericht. Piet Dorenbosch zou meer dan 35 jaar lang haar bezielende voorzitter zijn. Hoewel hij graag zag dat de heemkundekring zich met Brabantia Nostra zou verbinden, werd daarvan uiteindelijk toch afgezien: heemkunde moest gevrijwaard blijven van politiek. De Boxtelse kring voorzag duidelijk in een behoefte: in de eerste maanden meldden zich tientallen leden. Helaas werd de heemkundekring al op 22 juli 1941 verboden. Bijna vier jaar later kon de kring weer verder. Op 5 maart 1945 vond in de bovenzaal van De Ark onder leiding van voorzitter Dorenbosch en onder overweldigende belangstelling de heroprichtingsvergadering plaats. De mensen zaten wel in de kou, weggedoken in hun jassen en op een droogje, maar het enthousiasme was er niet minder om. Onder Dorenbosch zou de heemkundekring in Boxtel tot grote bloei komen.

De Boxtelse heemkundekring is de eerste kring geweest die zich al in 1941 bij de overkoepelende organisatie Brabants Heem had aangesloten. Ook deze stichting profiteerde van de bestuurlijke en organisatorische kwaliteiten van Piet Dorenbosch. Van 1947 tot 1975 was hij bestuurslid, van 1953 tot 1972 in de hoedanigheid van secretaris. Tevens trad hij op als organisator van de jaarlijkse studiedagen van Brabants Heem.

*Piet Dorenbosch en ook voormalig heemkundelid Van de Laar
Fotograaf: Felix Janssen (Brabants Dagblad*

Oude gebruiken en tradities werden door Piet Dorenbosch nieuw leven ingeblazen. Zo zorgde hij voor de herinvoering van de Palmpaasoptocht. Op 10 april 1960 trok een kleurrijke stoet door Boxtel: kinderen, getooid met koningsringen, gesuikerde krakelingen en een haantjepik.

Ook de Boxtelse voorjaars- en najaarsmoppenmarkt zou op zijn initiatief in ere worden hersteld. De Boxtelse mop is een plaatselijke koekjeslekkernij, gebakken volgens een oud en geheim recept.

Dorenbosch bevorderde daarnaast het Driekoningenzingen. Hij had er ook geen moeite mee om als jurylid van de Carnavalsoptocht te fungeren. In 1945 werd Dorenbosch benoemd tot ambtelijk lid van de Boxtelse straatnamencommissie. Later zou hij ook voorzitter van deze commissie zijn. Tal van personen en zaken uit de geschiedenis van Boxtel wist hij door middel van een straatnaam in blijvende herinnering te houden.

4. Maatschappelijke betrokkenheid

Overigens was zijn optiek breder dan alleen de heemkunde. Dorenbosch had zitting in de besturen van vele lokale maatschappelijke instellingen: de Kring Boxtel van de Bijzondere Raad van de Sint-Vincentiusvereniging, de Heilig-Bloedstichting, de Volksmuziekschool, de RK Openbare Bibliotheek en vanaf 1949 in het oprichtingsbestuur van de HBS, het latere Jacob-Roelandscollege.

Ondertussen had hij zijn taken als gemeenteambtenaar met grote plichtsbetrachting en nauwgezetheid vervuld. Hij was inmiddels opgeklommen tot chef van de afdeling Financiën en in 1965 werd hij benoemd tot gemeentesecretaris. Bij het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd in juni 1968 benoemde de gemeenteraad hem tot ereburger van Boxtel en ontving hij uit handen van burgemeester Van Helvoort de gouden legpenning die bij deze onderscheiding hoorde. Bij zijn afscheid werden zijn kwaliteiten nog eens op een rij gezet: hij was evenwichtig en eenvoudig, hij had een scherp verstand en een ijzeren geheugen, hij stond bekend om zijn aanstekelijke goedheid en oprechte collegialiteit, was spontaan, opgewekt en had zin voor '...alles wat mooi en gaaf was en wat een mens kan sieren en omhoog brengen'. Benijdenswaardig vond men zijn 'vaardigheid van pen en fraaie stijl'.

*Gemeentesecretaris Piet Dorenbosch bekijkt de Beiaardweekbrochure 1967.
Rechts van hem kijkt Guus van der Meer van Boxtel Vooruit mee,
en links van hem burgemeester Van Helvoort en deken Bertens.
Fotograaf: Frans Kuit (voormalig fotograaf Brabants Dagblad)*

5. De Sint-Petrus

Na zijn pensionering ontplooide Piet Dorenbosch tal van nieuwe activiteiten. Hij was de oprichter van het carilloncomité, dat geld voor een nieuw klokkenspel in de toren van de Sint-Petrusbasiliek bijeen moest brengen. De klokken waren eind december 1942 door de Duitsers geroofd. De kerk intrigeerde hem uitzonderlijk, historisch geïnteresseerd én katholiek gezind als hij was. Die fascinatie leidde tot de uit twee kloeke delen bestaande publicatie *De Boxtelse St. Petrus*, die hij in 1983 en 1986 in opdracht van de Stichting Red de Toren uitbracht. Het was een zorgvuldig gedocumenteerde studie, gedegen geschreven en een waardevolle aanvulling op de lokale geschiedschrijving. De publicatie bevat een schat aan gegevens over de kerk, het kapittel, het carillon en de kerktoren. Deze uitgave was het levenswerk van Piet Dorenbosch. Overigens schreef Jan F. Clercx in het tweede deel van ‘*De Boxtelse St. Petrus*’ het hoofdstuk over de geschiedenis van het befaamde Smitsorgel.

Andere publicaties van de hand van Dorenbosch waren een boek over de geschiedenis van de ziekenzorg in Boxtel tot en met de oprichting van het nieuwe Sint-Liduinaziekenhuis in 1971 en het populaire fotoboekje *Boxtel in oude ansichten*, dat in 1978 drie drukken beleefde. Historische artikelen publiceerde hij ook in weekblad *Brabants Centrum*, onder meer over de Bloedprocessie, de brandbestrijding in vroeger tijden en de bijenteelt in Boxtel. In 1980 publiceerde hij in dit weekblad nog een serie van zes artikelen over het Heilig-Bloedwonder. Daarnaast schreef hij artikelen en boekbesprekingen voor *Brabants Heem*, het tijdschrift van de gelijknamige stichting.

6. Een meeslepende verteller

In de loop der jaren legde Piet Dorenbosch talloze boerderijen en karakteristieke of waardevolle gebouwen op foto en dia vast. Deze plaatjes kon hij gebruiken als ondersteunend materiaal bij zijn lezingen waarbij hij telkens volle zalen trok. Ondanks zijn rijzige gestalte en een stem als een klok trad hij nooit nadrukkelijk op de voorgrond; daar was hij te bescheiden voor. Desondanks dwong hij altijd optimale aandacht af, in de vorm van ademloze stilte of juist geestdriftig meezingen van de vele door hem ingezette of voorgezongen liederen van Brabantse makelij. Keer op keer presenteerde hij een bloemrijke collage van merkwaardige voorvallen en belevenissen, verhalen over volksgewoonten en zegswijzen. Geestig werd door hem ook de weinig vleierende karakterisering van de Bosschenaren door inwoners van Boxtel belicht. Na een voordracht prezen de toehoorders zich altijd gelukkig dat deze Bosschenaar destijds in Boxtel was komen wonen. Dorenbosch was zo geliefd, dat jarenlang bij vergaderingen van de heemkundekring zijn speciale stoel werd klaargezet, ook al kwam hij op een gegeven moment niet meer.

Legendarisch was de oude heildronk *De Brabantse Salamander*, vroeger geliefd bij studenten van Jong Brabant, die Dorenbosch bij feestelijke gebeurtenissen in Boxtel introduceerde en die hij op onnavolgbare wijze vertolkte:

...‘Wij drinken op het welzijn van:

Brabant – den edelen Hertog!

Edele Brabant – Were Di!’

De leus ‘Edele Brabant – Were Di!’ had hij tijdens zijn onderzoek naar de Slag van Woeringen, waarbij hertog Jan I van Brabant Limburg verwierf, ontdekt in de geschriften van de kroniekschrijver Jan van Heelu. Het was de strijdkreet die door de hertog was aangeheven na het winnen van de slag in 1288. Door Dorenbosch werd de spreuk opnieuw populair in het zelfbewuste Brabant. Overal verschenen vignetten en andere afbeeldingen met die tekst.

Jarenlang zouden de bijeenkomsten van de Boxtelse heemkundekring met deze leus worden besloten.

7. De laatste levensjaren

Op 29 maart 1984 werd Piet Dorenbosch benoemd tot Ridder in de Orde van Oranje-Nassau. Hij kon daarbij terugkijken op een rijk en arbeidzaam leven. Op het moment dat hij al lang zijn sporen als amateurgeschiedkundige had verdiend, zei hij dat hij eigenlijk graag historicus had willen worden. Maar ook hij beseftte en aanvaardde dat het leven niet alleen vreugde en voorspoed bracht. Persoonlijk leed en tegenslag waren hem niet bespaard gebleven. Piet Dorenbosch overleed op kerstavond 1990. In een In Memoriam schreef het Brabants Centrum dat ‘...Boxtel een stukje warmte armer’ was geworden. Boxtel had afscheid genomen van een ‘nobel mens, rijk getalenteerd en breed geïnteresseerd, maar vooral iemand met een grote innerlijke beschaving’.

In september 1995 kreeg het historisch museum van Boxtel, dat gevestigd was in de achterbouw van 't Hofje aan de Markt, de naam Historisch Museum Piet Dorenbosch. Het was een eerbetoon aan de man die de geschiedenis van Brabant en Boxtel bij zich droeg en die anderen ook graag in die kennis liet delen.

Boeken van Piet Dorenbosch

- P. Dorenbosch, *Boxtel in oude ansichten*, Zaltbommel 1978
- P. Dorenbosch, *De Boxtelse St. Petrus I*, Boxtel 1983
- P. Dorenbosch, *De Boxtelse St. Petrus II*, Boxtel 1986
- P. Dorenbosch, *Van Gasthuis der Armen tot modern geneeskundig- en verpleegcentrum*, Boxtel 1971

8. Historisch Museum Piet Dorenbosch

Tijdens de oprichtingsvergadering van de Boxtelse Heemkundige Studiekring in 1941 werd door de aanwezigen de suggestie gedaan om in Boxtel een heemkundig museum, dan wel oudheidkamer, op te richten waarin allerlei voorwerpen die aan het verleden van Boxtel herinneren, konden worden ondergebracht. Dit idee werd concreter toen tijdens de bijeenkomst in mei 1941 de gedachte geopperd werd om het uit 1603 daterende kanunnikenhuisje op Duinendaal daarvoor te bestemmen. Dit historische pandje was uitstekend geschikt als huisvesting voor een museum of oudheidkamer. Bij de heroprichtingsvergadering in maart 1945 werd het kanunnikenhuisje wederom genoemd als pand dat prima huisvesting zou kunnen bieden aan een oudheidkamer annex Heilig-Bloedmuseum. Daarbij stelde men zich al voor dat stromen toeristen en pelgrims dit Heilig-Bloedmuseum zouden komen bezoeken. Piet Dorenbosch spoorde de leden aan om alvast op speurtocht te gaan naar voorwerpen die geschikt waren voor een op te bouwen heemkundige collectie.

Bij het tienjarig bestaan in 1951 merkte Piet Dorenbosch op dat de in het prille bestaan van de heemkundekring geuite wens tot oprichting van een heemkundig museum, nog steeds tot de ‘pia vota’ (vrome wensen) was blijven behoren. Piet Dorenbosch zou de oprichting van een museum niet meer meemaken. Pas na zijn dood werd in Boxtel een oudheidkundig museum gerealiseerd, dat als eerbetoon zijn naam zou dragen: Historisch Museum Piet Dorenbosch.

“Naar onze mening is dit zeer karakteristieke pand beter geschikt om gebruikt te worden als oudheidkamer dan wel museum waar stukken over de historie van Boxtel tentoongesteld kunnen worden,” schreef het bestuur van de Heemkundige Studiekring in 1979 aan het college van B&W. De gemeente had namelijk het plan om het uit 1646 daterende Oude-Vrouwengasthuis aan de Markt te bestemmen als gebedsruimte voor de Turkse

gemeenschap. Het pand stond al sinds 1967 leeg en er werd een stuurgroep gevormd die zich ging buigen over de restauratie en de toekomstige bestemmingsmogelijkheden.

Architect Piet Sniijders, lid van de Heemkundige Studiekring, was inmiddels op eigen initiatief bezig met het ontwerpen van een restauratieplan. Hij droeg er in belangrijke mate toe bij dat de plannen tot het opknappen en restaureren van dit historische pand aan de Markt in een stroomversnelling raakten. In 1983 gaf hij een toelichting op zijn restauratieplan aan de leden van de heemkundekring en onmiddellijk werd er een brief aan het gemeentebestuur gericht, waarin een heemkundige dan wel oudheidkundige bestemming voor Het Hofje werd bepleit. Vanuit de heemkundekring werd een commissie gevormd die ging werken aan het behoud van 't Hofje als oudheidkamer en museum.

In 1989 werd het historische kanunnikenhuisje bij Duinendaal deels door brand verwoest, waarmee de hoop om hier een oudheidkamer op te richten letterlijk in rook opging. In 1990 was ondertussen de restauratie van het pand van het Oude-Vrouwengasthuis voltooid. Voor de verbouw van het fraai gerestaureerde pand was toen nog geen bestemming gevonden, totdat de gemeenteraad besliste dat er een deel van het ambtelijk apparaat in zou worden gehuisvest. Daarmee leek de mogelijkheid om hier een museum te vestigen uit het zicht verdwenen.

*'t Hofje op de Markt
gebouwd door de rijke weldoenster Magdalena van der Stappen
Het deed van 1646 tot 1970 dienst als wooncomplex voor bejaarde vrouwen.
Momenteel is het voorste gedeelte in gebruik bij de VVV.
In het achterste gedeelte huisde van 1995 tot 2013 het Historisch Museum Piet Dorenbosch.
Collectie: prentbriefkaart uit collectie Wim Baaijens*

Tijdens een heemkundebijeenkomst in 1986 zei Dorenbosch: “Om een museum tot stand te brengen zullen er enkele mensen gevonden moeten worden die dat daadwerkelijk willen en er zich met hart en ziel en al hun vermogen voor willen inzetten.” Die mensen werden gevonden

in de persoon van Theo van den Aker, Bernard Vekemans en Jan Swinkels. En uiteindelijk kwam in 1995 onverwacht de huisvesting in 't Hofje aan de Markt in zicht. De voorste ruimtes werden door de VVV bezet en de daarachter liggende kamers konden door het museum worden gebruikt. De naam Historisch Museum Piet Dorenbosch werd ingebracht door het heemkundelid Gied Segers. Jan Spijkers was een van de mensen van het eerste uur: als museumvoorzitter én als de man die er altijd is en voor een belangrijk deel het museum draaiend houdt. Jan Swinkels was de persoon die op zijn zolder de hele Boxtelse geschiedenis en tientallen Boxtelse onderwerpen had vastgelegd en die in grote lijsten de basistentoonstelling vorm gaf. Naast het vastleggen van de geschiedenis van Boxtel waren er telkens thematentoonstellingen, die inhaakten op de actualiteit. Het Historisch Museum Piet Dorenbosch bleef tot 2013 in 't Hofje gehuisvest, totdat het museum samen met enkele andere Boxtelse musea opging in het nieuwe MUBO (Museum Boxtel).

Literatuur

- Tjeu Cleutjens, *Piet Dorenbosch, 1903-1990*, Brabantse biografieën deel 7
- Evert Meijs, *De geschiedenis van de St. Willibrorduskapel te Boxtel*, Boxtel 1988
- Gied Segers, *Omziend naar de toekomst*, Boxtel 1991
- Cees Slegers, *Mensen uit de kringen van Brabants Heem*, Zaltbommel 1991
- Hans de Visser, *Boxtel van Brabantse Baronie naar Groene Gemeente*, Wijchen 1999
- Archief Heemkundige Studiekring voor Boxtel e.o.